

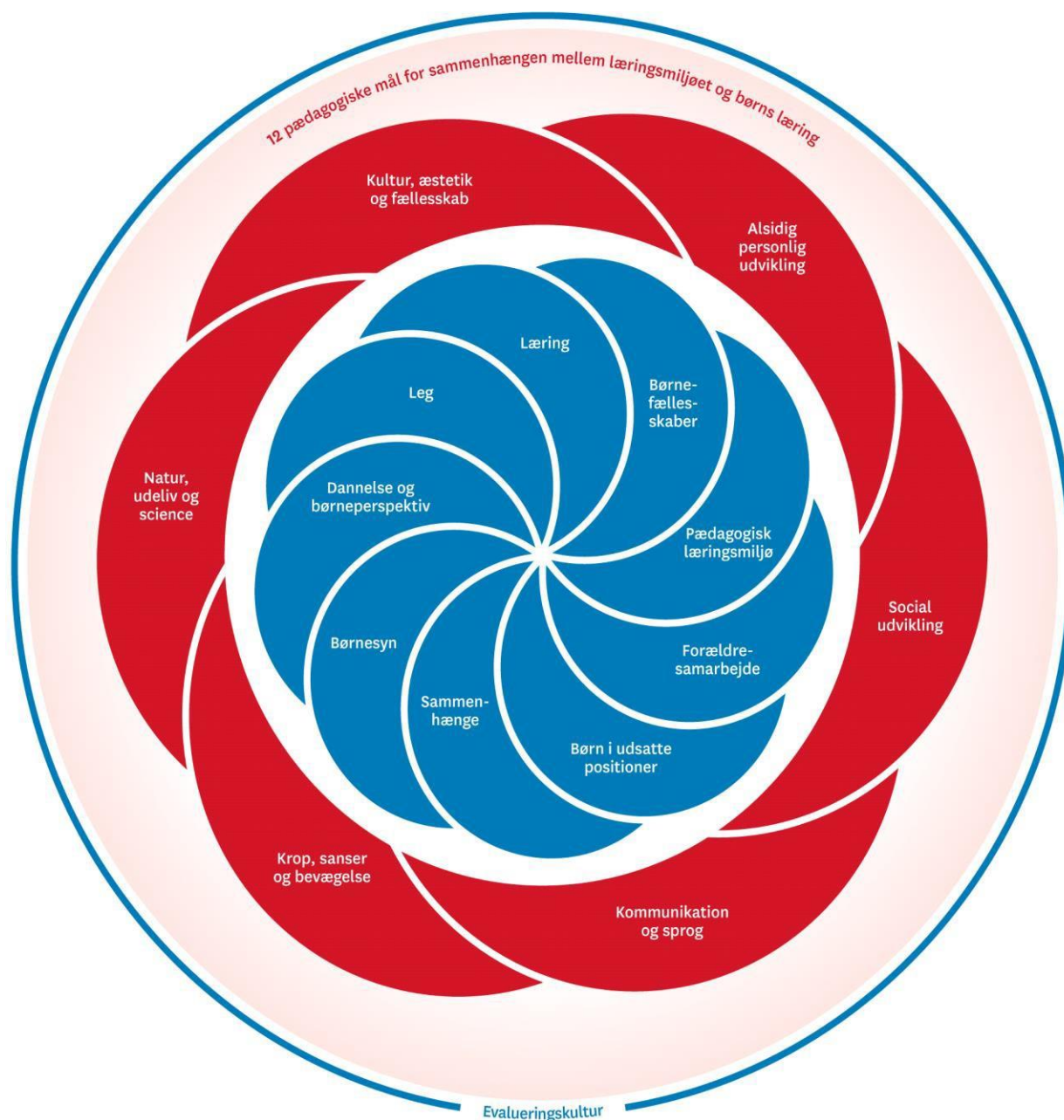
Gribskov
Kommune

Pædagogisk læreplan for Troldehøjen 2023

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring. Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er

udfoldet i [publikationen Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Troldehøjen er en integreret daginstitution 0-6 år, med plads til 100 børn. Vi er fordelt på to vuggestuegrupper for de små vuggebørn, en vuggestuegruppe for de store vuggebørn samt to børnehavegrupper. Vi ligger smukt placeret i udkanten af Helsingør, i Gribskov kommune. Vi råder over knap 2 tønder land, fordelt på en børnehavelegeplads samt en vuggestuelegeplads. Legepladsen er kuperet med bl.a. kælkebakke, bålhytte, mooncar-bane, svævebane, karrusel, trampoliner, klatrestativ, gynger, sandkasser og meget mere. Her er rig mulighed for at bruge kroppen og komme tæt på naturen. Indendørs er der plads til leg af forskellig karakter; både fysisk aktivitet og små hyggekrege hvor børnene kan lege og være uforstyrrede. Vi har i hele institutionen en god udsigt, lyse og venlige lokaler. Vores køkken er husets navle, det er herfra, vi starter og slutter dagen. Køkkenet er også her, hvor vi laver dagens frugt eller mad på de månedlige maddage.

Vi tager gerne på ture; her har vi mulighed i vores to biler, samt to el-ladcykler også offentlig transport er inden for rækkevidde.

I Troldehøjen vægter vi kvalitet og faglighed højt; og sætter en ære i at have uddannet personale. Vi arbejder målrettet på at alle, der kommer i vores hus, føler sig velkomne.

Pædagogisk grundlag

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Vi har en vision om, at Troldehøjen skal være det bedste sted at være barn.

En børnehave og vuggestue med et læringsmiljø, der oser af livsglade børn og voksne. Vi tænker Troldehøjen som en del af "Barndommens gade", hvor der skal være plads til at være barn med alt hvad, det indebærer.

Her skal være latter, gys, gråd og store følelser. Det er vores mål at give børnene de bedste muligheder for at blive livsduelige mennesker, der føler selvværd; at børnene får muligheden for at blive ansvarlige og kompetente børn - skolebørn - samfundsborgere

Værdier skabes og vedligeholdes af alle os, der færdes i Troldehøjen; og vi udvikler os alle i dette samvær med hinanden. Vi arbejder derfor målrettet mod, at alle børn føler sig værdifulde og har noget at byde ind med til fællesskabet. I Troldehøjens fællesskab er der plads til at støtte og inspirere det enkelte barn til at lege, skabe gode relationer samt at blive nysgerrig på livet. Til at blive så dygtig, som det er muligt. I samspil med forældrene finder vi frem til muligheder for læring, udvikling, dannelse og trivsel hos barnet. Indtryk, udtryk og ikke mindst aftryk er alle børns ret.

Helt fra vuggestuen til børnehaven arbejdes der pædagogisk med at tilegne, fremelske og støtte barnet i disse syv kompetencer:

Nysgerrighed, gode omgangsformer, vedholdenhed, automatisering, selvregulering, robusthed og behovsudsættelse.

Disse syv kompetencer genkender vi som værende væsentlige resten af livet. Man kan sige at med fokus på kompetencerne, er vi med til at styrke barnets fundament for læring i hjerne som hjerte. At mestre de syv kompetencer frigiver energi og overskud til anden læring, resten af livet.

Robusthed - Drejer sig om at tåle udfordringer på forskellige niveauer alt efter barnets nærmeste udviklings zone. At man rummer egne og andres følelser. Barnet lærer at håndtere modgang og frustrationer. Dette møder barnet gradvist i trygge omgivelser her i institutionen. Barnet opnår modstandskraft og styrke til at klare store som små udfordringer.

Nysgerrighed - Er medfødt, den kan pirres, men den kan også forsvinde. Nysgerrigheden er vigtig for at barnet kan fordybe sig, være kreativ og iderig. Det lille barn har brug for at undersøge verden omkring sig. Dette gør barnet primært via sine sanser. Det ældre barn får styrket sin nysgerrighed ved at opleve og undersøge noget nyt. At tænke abstrakt, skabe noget, undersøge noget være kreativ og spørge er alt sammen en del af dagligdagen i Troldehøjen.

Gode omgangsformer - Det handler helt grundlæggende om respekt og omsorg for hinanden. Et "godmorgen", et "tak" eller et "undskyld" er en del af en vigtig kultur at tage med sig. Vi arbejder med at barnet får en parathed til at bidrage i mødet med andre, på en opmærksom og respektfuld måde.

Vedholdenhed - Opmuntring til igen og igen at afprøve noget der er nyt eller svært. Øvelse gør mesterbegrebet bliver ikke kun præsenteret, det bliver også praktiseret her. Vedholdenhed handler om at barnet kan fastholde sin koncentration og opmærksomhed. Nogle gange er det ikke målet, men selve vejen og kampen dertil der opmuntres til.

Automatisering - Handler om vaner og rutiner. Troldehøjens dagsrytme danner rammen for massevis af automatiseringer. Tøj af og på, toiletbesøg, spisning mm. Automatiseringen giver barnet en tro på at kunne selv, samt overskud til at lære nye ting.

Selvregulering - Er at kunne forstå og regulere egne følelser. Selvregulering er behovsoplevelse og behovsudsættelse. Når barnet holder sig inden for givne rammer og regler, institutionens eller hjemmets, gives der plads til det sociale liv. Lærer barnet at acceptere et nej, bliver energien også brugt fremadrettet.

Behovsudsættelse - Det helt lille barn er naturligvis styret af sine behov. Når det får opfyldt sine grundlæggende behov som kontakt, mad, søvn og stimulation; bliver det gradvist i stand til at udsætte sine egne behov en smule. Dette udvikles op gennem barndommen. At kunne udsætte sine egne behov er nødvendigt for at kunne være i en læringssituation og indgå i sociale relationer.

Børnesyn, Dannelse, Børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

De overstående fem elementer er til hver en tid inkluderet i vores hverdag fra åbningstid til lukketid. Vi er overbeviste om, at hvis vi som institution skal være barnets "barndommens gade", så skal disse elementer gå op i en højere enhed.

Interaktionen mellem den voksne og barnet kan understøtte dannelse, deltagelse, medbestemmelse og læring; hvis det altså vel at mærke lykkes for det pædagogiske personale at etablere det. I Troldehøjen er vi bevidste om vores rolle og ved, at det kræver situationsbestemt pædagogik, overblik og deltagelse. De pædagogiske læreplaner danner grundlag for beskrivelsen af børns formaliserede læreprocesser. Læring udvikles imidlertid ikke kun gennem bevidste og planlagte forløb, men foregår lige så meget uformelt i forskellige sociale sammenhænge.

Vores børnesyn kan bedst beskrives som anerkendende. Med udgangspunkt i at alle har et behov for at blive mødt og forstået; og at der i et fællesskab er iboende det samme behov for at blive mødt og forstået. Med andre ord, her skal være plads til alle. Troldehøjen griber dagligt om det bedste værktøj til dette, nemlig relationer - gode, tætte og trygge relationer, mellem den voksne og barnet, og børnene imellem.

I Troldehøjen skal børn have medbestemmelse og indflydelse, da dette i sig selv er med til at stimulere børnenes interesse og engagement. Børnene er med til at bidrage aktivt med ideer, forslag og viden. Vi iagttager og lytter os frem til, hvad børnene er optaget af, så vi kan sammensætte aktiviteter/projekter der passer til børnegruppen. Vi forsøger, så vidt muligt, at evaluere projekter med børnegruppen. Hvad kunne de lide? Hvad var knap så interessant? Dette for at skabe medbestemmelse og interesse, for derigennem at skabe læring af kvalitet. Vi tager børnenes meninger alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse. Vi er opmærksomme på at dannelse, ligestilling og demokrati hele tiden skal medtænkes i vores pædagogiske arbejde med børnene. Når vi som voksne skal indtage børneperspektivet, gælder det om at være stille, give tid og lytte nøje til, hvad børnene siger eller gør. Når der er tale om børn i 0-6 års-alderen, gælder det ydermere om at tolke med hensyn til alder og modenhed. Børnenes perspektiv er et vigtigt og retningsgivende indspark til vores pædagogik; i sidste ende er det jo dem, det handler om.

"Leg har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud". I Troldehøjen understøtter og udvikler vi legen på flere måder. Det kan være alt fra idéer, materiale, et skud energi eller en henvisning til et sted, hvor der er plads. Der varieres mellem den rammesatte leg (voksenstyrede) og den spontane leg, som er den, der skal fylde mest.

Børnene leger med genstande, med ord, med betydninger, de spiller roller, skaber og forandrer regler, de forklarer og forhandler og de strukturerer, alt sammen for at forstå og konstruere deres verden. Barnet bearbejder i legen og hengiver sig i legen; følelser, færdigheder, fantasi, sanser, kompetencer og relationer udvikler sig i legen. Både i leg alene og i leg med et eller flere børn. Leg, dannelse og læring i Troldehøjen sker ofte i børnefællesskaber. Gode relationer og venskaber kan være afgørende for at barnet føler sig som en del af fællesskabet. Børn skal udforske verden gennem leg sammen med andre børn. Sommetider kræver det en hjælpende hånd fra en voksen til at kunne mestre legens sprog.

Vi lægger stor vægt på at skabe et udfordrende og fantasifuldt lege-og læringsmiljø, hvor børnene får de bedste betingelser for at skabe dannelse, leg og udforske deres nysgerrighed. I hverdagens små rutiner, garderoben, køkkenet og badeværelset er der et kæmpe potentiale for læring. I disse læringssituationer er det vigtigt at vi værner om børnenes læring med god tid og mindsker afbrydelser.

I Troldehøjen skabes der rum og rammer for børnenes læreprocesser ved:

- At etablere tydelige og udfordrende rammer for børnenes udfoldelsesmuligheder
- At møde barnet i barnets udviklingszone
- At støtte børnenes mulighed for at lære af hinanden ved at erfare og undersøge sammen
- At planlægge og støtte børn i at indgå i forskellige aktiviteter og gøremål i hverdagen
- At vi som voksne er rollemodeller og medspillere

Læringsmiljøer handler blandt andet om de daglige rutiner, men også om at udfordre barnet til det næste skridt. Med udgangspunkt i *"Du kan ikke endnu, men du er ved at lære hvordan; du er i gang med at øve dig."* sætter vi rammen for nærmeste udviklingszone for barnet. De syv kompetencer er hele tiden i spil i hverdagens rutiner i Troldehøjen, således at der arbejdes med det enkelte barns næste skridt, sammen med alle de andre børn.

I den ideelle verden zapper det pædagogiske personale ind og ud af det pædagogiske læringsmiljø. Forstået således at nogle gange er vi den deltagende/legende, nogle gange den støttende, nogle gange den observerende, andre gange den rammesættende. Vi stræber efter at efterleve disse pædagogiske værdier, i alle tænkelige situationer. Når vi bevæger os rundt i læreplanstemaerne skal læringsmiljøet sommetider justeres; for at opnå forståelse for naturen, bevæger vi os ud i den - for at forstå vores krop, skal vi bruge den. Vi har erfaret at for at holde motivationen oppe, kan det kræve et skift eller variation, i de fysiske eller relationelle rammer.

Når vi er mange samlet, er det vigtigt, at vi både holder støjniveauet nede og sørger for at der er mulighed for stille tid til fordybelse og ro. Vi bestræber os dagligt på at gå i mindre børnegrupper og at der i dagligdagen er inkorporeret aktiviteter som afslapning eller yoga.

Vi er tilhængere af synlig læring - at se læring gennem barnets øjne. Det at italesætte læringen, være visuel og inddragende; er et godt værktøj for nærmeste udvikling. "Hvad kunne du tænke dig at blive bedre til?" kan vi finde på at spørge det store børnehavn barn om. I vuggestuen understøttes det børneinsinuerede initiativ ofte med sang eller leg.

I børnehaven går vi to dage om ugen i "Bånd".

Lillebånd, mellembånd og storebånd er en måde at fremme relationerne på tværs af stuerne, at møde jævnaldrende i aktiviteter, på ture og i leg.

Vi har gode erfaringer med at målrette aktiviteterne til den specifikke aldersgruppe, dette er en måde at skærpe læringsmiljøet, skræddersyet til nærmeste udviklingszone. Også de store vuggebørn har her en enestående chance for at bro bygge med deres nye venner i lillebånd.

Samarbejde med forældre om børns læring

Et godt samarbejde mellem forældre og pædagoger er altafgørende for, at barnet oplever sin tid i Troldehøjen som tryk og positiv. Både pædagoger og forældre har en unik viden om barnet, hvordan det trives og hvordan det udvikler sig; hvilket gavner barnet, at vi deler. Det handler om, at vi sammen er nysgerrige på, hvad der er vigtigt for barnet og om der er eventuelle udfordringer. Når vi deler vores viden, er det med til at give barnet en sammenhængende hverdag, der skaber tryk og trivsel. Sommetider kan en simpel samtale give lige netop det løft der skal til for at barnet får en bedre trivsel. Vi har et stort kendskab til barnet og har en stor tro på barnets egen formåen.

Gennem en gensidig dialog i hverdagen og faste som spontane forældresamtaler i løbet af året arbejder vi på at opbygge et tillidsfuldt forældresamarbejde. Den daglige dialog er med til at give os et fælles ståsted og forståelse af emner, som der ellers kan være meget forskellige vinkler på. Det kunne være emner som: sproglig udvikling, skoleparathed, hvornår barnet skal være blefri, selvhjulpethed mm. I Gribskov kommune arbejdes der ud fra trivsels- og læringssystemet "Hjernen og hjertet". Visionen er at forene den rationelle viden og data med den praksisnære og faglige indsats. "Hjernen og hjertet" benyttes også til at kortlægge barnets sproglige formåen og generelle trivsel som vi deler med forældrene.

Faste samtaler som kan være: ca 3 måneder efter opstart, overgang fra vuggestue til børnehave og endelig førskolesamtale. Vi står naturligvis til rådighed, hvis der er behov for akutte samtaler.

Vi prioriterer at ledelsen i Troldehøjen er lige inden for rækkevidde, så forældre til hver en tid kan få opklaret stort som småt. Vores leder er aktiv i opsøgende kontakt til alle forældre. Allerede inden barnet starter har lederen vist rundt og talt om gensidige forventninger, alt sammen for at gøde det kommende samarbejde og sætte rammen.

Der er fokus på fællesskabet, selvom vi er mange. Troldehøjen afholder en stor sommerfest hvert år hvor alle forældre, børn og personale deltager. Resten af året er der div "Troldeværket" arrangementer. "Troldeværket" byder på mad og inspiration (udeleg, børneyoga, biblioteket, mm) til de forældre og børn, som har lyst til at deltage.

Forældrebestyrelsen er aktivt deltagende i arrangementer og giver desuden sparring, omkring læreplanerne til personalet.

Børn i udsatte positioner

Samfundet er i dag præget af, at man skal kunne begå sig i mange forskellige sociale arenaer. I disse arenaer er der forskellige normer og regler gældende, det kan sommetider være svært at navigere i. Et barn kan stå overfor intellektuelle, emotionelle og sociale vanskeligheder; i kortere eller længere perioder af deres institutionsliv. Er der bekymringer vedrørende et barn, er første skridt som regel, en samtale mellem forældre og pædagoger. Herefter vurderes der i fællesskab, om der er behov for yderligere hjælp eller vejledning. Særligt sårbare børn kan fx være børn af en familie, der er ved at blive skilt.

Vi har mulighed for at inddrage PPR (pædagogisk, psykologisk rådgivning) hvor vi sammen med forældrene kan søge viden og vejledning for at skabe de bedste rammer for barnet. For at yde den bedste indsats for det udsatte barn, er samarbejdet, det forebyggende arbejde og tidlig indsats vigtigt. Her er der både tale om det tværfaglige samarbejde med kommunens logopædagoger, psykologer, sagsbehandlere mm., samt samarbejdet med forældrene og personalet imellem. Vi

vægter et gensidigt åbent og tillidsfuldt forældresamarbejde højt. Netop udsatte børn har brug for at hjem og institution arbejder i samme retning.

Følgende er visionen for Gribskovmodellen, som vi alle tager afsæt i: "Vi vil se en bevægelse, hvor færre børn og unge har brug for hjælp og støtte uden for almenområdet og lokalsamfundets rammer. Børn og unge, der oplever udfordringer ift. sundhed, læring og trivsel, herunder børn og unge med særlige behov, identificeres tidligt og modtager den mindst indgribende og mest virkningsfulde hjælp og støtte, i tæt samspil med familie og netværk."

Det er vigtigt for os at alle børn føler sig værdifulde, som en del af fællesskabet og anerkendt for hvem de er. Uanset hvilken baggrund, forudsætninger eller kultur de kommer fra. Hjælp til et barn eller en familie kan se meget forskellig ud. Hvis vi fornemmer at et barn eller en familie kunne have godt af nogle relationer i institutionen; er vi ikke blege for at skubbe på med at få arrangeret en legeaftale. Agerer barnet anderledes, eller oplever vi, forældre være pressede; vil vi være opsøgende. Der kan også opstå dynamikker i en børnegruppe, der kræver en ekstra indsats.

Et særligt udsat barn kan være ethvert barn, der står i en særligt udsat situation, fx at blive storebror, skilsmisse, sygdom. For nogle børn er det et livsvilkår, at de er særligt udsatte. Når der arbejdes med de seks læreplanstemaer og pædagogik generelt; ja i hele Troldehøjens DNA, arbejdes der med at tage udgangspunkt i alle børns udvikling - hver og en. Forstået således at det ikke er en fragmenteret indsats men en inkorporeret pædagogik, at vi forholder os til det enkelte barn. Vi "bøjer" pædagogikken, så der bliver plads til at barnet, i eget tempo, kan udvikle sig.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Vi arbejder med at skabe sammenhæng allerede fra børnene starter i vuggestuen. Overgang fra hjem til vuggen, fra vuggen til børnehaven, fra børnehaven til skolen. Man kan sige at barnet tidligt starter på at øve overgange da det er et vilkår, i barnets unge liv.

Udover hvad der arbejdes med, på de enkelte stuer er "storebånd" en mulighed for vores femårige at dykke ned i førskolearbejdet. Vi laver målrettet pædagogik, der forbereder børnene til den kommende skolestart. Samarbejdsøvelser, koncentrationsøvelser, cykelture, opdagelser, gode gerninger, udfoldelse af ny viden, synlig læring og udfordrende ture er del af at gøre sig skoleklar i Troldehøjen. Alle børn skal have mulighed for at dygtiggøre sig så meget som muligt, så de kan starte skole med overskud. Vores feedback fra vores samarbejdspartnere i skolen, har de sidste mange år, gået på at børnene skal styrkes i det sociale. Kollektive beskeder, vente på tur, lytte samt en forståelse af fællesskabet. Så lige netop disse temaer skrues der op for inden skolestart.

Vi har mange skoler vi samarbejder med, heriblandt Nordstjerneskolen, Realskolen, Bjørnehøjsskolen, Gribskov lilleskole og Johannesskolen. Brobygningsarbejdet for skolerne ser således forskelligt ud, alt efter hvor barnet starter skole. Der vil typisk være besøg på skolen og et tilbud om en overleveringssamtale, hvis det skønnes nødvendigt.

Inden skolestart afholder vi en førskolesamtale med forældrene, her gennemgår vi de brobygningspapirer, en del udfyldt af forældrene samt en del udfyldt af stuepersonalet, der så

bliver sendt til skolen. De kommunale skoler benytter sig også af Hjernen og hjertet, så barnets papirer følger barnet.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Først og fremmest sørger vi for, at børnene får et kendskab til deres lokalområde ved at gå på ture og benytte legepladser lokalt. For at styrke læringsmiljøet arbejdes der sammen med forskellige aktører i lokalsamfundet.

Vi afholder vores årlige Lucia-optog hos vores "nabo" Ahornparken.

Vores årligt tilbagevendende "God gerning" tema. Her laves forskellige gode gerninger der kommer det lokale liv til gavn fx indsamling af affald i lokalområdet. Salg af bagværk til forældre hvor børnene afslutningsvis donerer pengene til "Det grønne hus".

Vi besøger de lokale skoler, biblioteker hvor vi ser teater/film og har overgang til skolen.

"Troldeværket" et par gange om året inviteres børn og forældre til at deltage i spisning/foredrag/hygge udendørs, på biblioteket eller i Troldehøjen.

En gang om året i foråret, afholder vi bedsteforældredag. Her inviterer Troldehøjen på frokost, rundvisning og blomsterudplantning. Bedsteforældre får indblik i barnebarnets hverdag og vi får en dejlig og anderledes dag i institutionen.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Børnene i Troldehøjen er aktive medskabere af deres egen læring og udvikling; i rammer som vi voksne er ansvarlige for. Det betyder at børnene bidrager med væsentlige elementer i vores pædagogiske arbejde. Børnene har brug for at udvikle tillid til egne evner og tillid til, at de voksne er gode sparringspartnere for dem.

I Troldehøjen bidrager børnene med emner de er optagede af fx hajer, vulkaner. Dette omdannes hurtigt til et tema, vi fordyber os i. De største af børnene laver fx et lille "foredrag" for de andre børn; der dykkes ned i viden på området med biblioteksbesøg mm, der naturligvis matcher børnenes alder. I vuggestuen er det ofte maskiner eller dyr der optager dem; det omdannes hurtigt til sanglege, lege, fortællinger og ture.

Den vigtige læring, børnene tager med sig videre fra daginstitutionen, er et godt fundament for opmærksomhed, relationer og sprog, som de har opnået gennem meningsfuld tilrettelæggelse og motivation. Et stimulerende læringsmiljø er retningsgivende for de aktiviteter, der foregår. Vi ønsker, at rum og pædagogik understøtter positive læringsoplevelser og rammer for udfoldelse. Det er vigtigt at vores rammer lægger op til en fælles opmærksomhed; det er den opmærksomhed børnene deler i en god leg, eller som den voksne kan have med barnet om en aktivitet.

Kreativitet er ikke forbeholdt de kunstneriske fag. Man kan være kreativ med lego såvel som med teater, oplæsning, bevægelse eller nye påhit.

Indretningen af Troldehøjen er tænkt ud fra et børnemiljø med blik på tryghed/hjemmelighed og variation. Der skal være plads til både bevægelse og fordybelse, aktive og stille lege, lys og mørke, leg med mange og leg med få. Vi arbejder med elementer i indretningen, som ikke opfordrer til en bestemt leg, men som understøtter mange forskellige lege. Rum der imødekommer børnenes skaberevne og fantasi. Voksne som børn skal have noget rart og indbydende at kigge på i dagligdagen.

Lyd eller decideret støj er et tilbagevendende tema både for børn og voksne i Troldehøjen. Vi har gode erfaringer i at dele børnene op i mindre børnegrupper i løbet af dagen og benytter os af vores store legeplads.

Det er Troldehøjens opgave at tilbyde et tilpas udfordrende læringsmiljø, som ikke fejer stenene væk fra børnenes vej. De skal ud til kanten af den nærmeste udviklingszone. De skal lære om livets med- og modgang, omgivet af pædagoger, der er konfliktløsende og ikke konfliktløser.

De seks læreplanstemaer

Læring i Troldehøjen finder sted hver dag, hele dagen - både med og uden deltagelse fra de voksne. De fleste situationer rummer potentiale for, at børnene kan udvikle sig inden for flere af de seks læreplanstemaer på samme tid. På en tur i skoven kan en gruppe børn fx både gøre sig erfaring med naturfænomener, få lært sig selv og sin krop at kende samtidig med, at der opbygges sociale relationer. Med andre ord er det en integreret del af vores hverdag. Det forudsætter nødvendigvis ikke altid særlige aktiviteter for at læreplanstemaerne hænger sammen; det hele hænger i praksis tæt sammen.

For at sikre os, at de seks læreplanstemaer er i spil, er det vigtigt for os at have tid til at organisere og reflektere. Hvad skal børnene lære? hvordan ser de fysiske rammer ud? hvornår opstår der læringsmuligheder? hvordan får vi forældrene med? Og er der plads til legen? Disse refleksioner bliver vendt på personale- og stue møder.

Alsidig personlig udvikling

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Læringsmiljøet skal gennem leg og andre meningsfulde aktiviteter bidrage med at børnene gør sig væsentlige erfaringer der udvikler og understøtter deres dannelse og livsduelighed. Barnet skal understøttes i at udtrykke sine følelser og håndtere konflikter hensigtsmæssigt. Den vigtigste motor for barnets følelsesmæssige udvikling i institutionen er tilknytningen til og samspil med det pædagogiske personale. Det er i denne trygge tilknytning og relation, der er grobund for at barnet udvikler empati.

Læringsmiljøet skal give barnet mulighed for at forfølge det, de er optaget af, så børn også lærer at prioritere blandt de mange mulige tilbud i livet. Gåpåmod er helt centralt i Troldehøjens værdisæt, da vi mener, at det er barnets relation til sin omverden, der her er tale om. For det lille barn gælder "gå ud og oplev og kom så hjem igen".

Barnets alsidige personlige udvikling er jo i virkeligheden lidt af en indre rejse. Hvor tryghed og mod skal balanceres.

Tegn på læring:

- Barnet begynder at gøre dagligdagsrutiner selv, drikke, spise, klæde af og på, vaske hænder
- Barnet udtrykker glæde ved "Se mig - jeg kan selv"
- Barnet viser tegn på de syv kompetencer: Behovsudsættelse, nysgerrighed, gode omgangsformer, automatisering, vedholdenhed, selvregulering og robusthed
- Barnet udtrykker følelser - glæde, vrede, tristhed
- Barnet kan trøstes

Social udvikling

Social udvikling handler om børns mulighed for at deltage i fællesskabet. Det er i disse fællesskaber, børn gør sig erfaringer med, hvad det vil sige at deltage, have indflydelse og give plads til andre. Især fællesskaber omkring leg er en vigtig kilde til børns sociale udvikling. Vi arbejder med at udvide børnenes forudsætninger for deltagelse fx ved at opbygge nye sociale erfaringer. Hele tiden har vi de syv kompetencer i baghovedet, da de netop er med til at understøtte god social læring.

I Troldehøjen arbejder vi bevidst med at fremme børnenes relationelle udvikling og anser dette arbejde som institutionens ypperste opgave i fællesskabets ånd. Vi gør børnene opmærksomme på hinanden og hinandens kompetencer. Børnene anvender legen til at fremme de sociale kompetencer. I legen relaterer børnene sig til omverdenen, hvor det i første omgang er den fysiske verden, barnet får viden om og dernæst eksperimenterer barnet med de sociale roller og relationer. Børnene begynder langsomt at lege med hinanden og i legen afprøver børnene hinanden og deres sociale færdigheder. Der udvikles kompetencer og empati.

Fællesskaber findes i mange former i Troldehøjen, de kan være store og små, kort- eller langvarige; fx fællesskabet på en stue, et venskab mellem to børn, en tilbagevendende leg på rutsjebanen eller en tryk relation til en pædagog.

Det pædagogiske personale er tydelige rollemodeller. Barnet skal kunne spejle sig og lade sig inspirere af de voksnes ageren.

Tegn på læring:

- Barnet viser glæde ved at være sammen med andre børn
- Barnet er deltagende, leger, taler og viser tegn på medfølelse
- Viser forståelse for sociale spilleregler, vente på tur, lytte, hjælper

Kommunikation og sprog

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

I Troldehøjen arbejder vi ud fra den tanke, at barnet gennem sin sprogtiltagelse får mulighed for at forstå sig selv og sine omgivelser bedre. Et gennemgående træk i vores organisering er at vi ofte er opdelt i mindre grupper, hvilket understøtter det pædagogiske personales mulighed for at fremme sproget. Dette kan være gennem dialogisk oplæsning, leg, sang og rytmik; samt samtaler og fjollerier. Når vi er tæt på legen, kan vi bedre understøtte barnets dialog og hjælpe med at

forstå og at blive forstået. Vi arbejder med at spejle det nonverbale sprog, og hjælper børnene med at sætte ord på det, de udtrykker med øjne, smil eller gråd.

Vi øver børnene i at tale i større grupper ved vores samlinger. Dette for at styrke det ekspressive sprog, men også for at skabe en fællesskabsfølelse - at være en del af en gruppe, hvor man taler og lytter til hinanden. At turde tage ordet og også overdrage det til andre.

Forældrene bliver involveret i barnets sproglige læring gennem daglig dialog, forældresamtaler, opslag på børneintra og konkrete opgaver. I samarbejdet giver vi råd og vejledning til forældrene i hvordan, der kan arbejdes med sproget i hjemmet. For børn der har brug for lidt ekstra hjælp fx fonologiske- eller sprogforståelsesmæssige udfordringer, benytter vi os af kommunens logo/audiopædagog.

Tegn på læring:

- Barnet danner sætninger og er i dialog med de voksne og andre børn
- Barnet begynder at synge, rime og fortælle
- Barnet tilegner sig nye ord, udtrykker sig og bruger mimik

Krop, sanser og bevægelse

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Børn bevæger sig spontant, og bevægelse styrker deres motoriske udvikling. De bruger kroppen til at udforske omgivelserne med og skabe kontakt til andre. Gennem bevægelse lærer de også deres egen krop at kende. Derfor er det vigtigt at give barnet mulighed for at bevæge sig så meget som muligt i hverdagen. Bevægelsesglæde fremmer at barnet senere i livet vælger fysiske fritidsaktiviteter. Vi opfordrer konstant børnene til at gøre så mange ting som muligt selv. Gå, kravle op og ned på stolen, tage tøj af og på, selv lægge bleen i affaldsspanden, dække bord mm; alt sammen dagligdags gøremål, der styrker børnenes fornemmelse for deres egen krops muligheder.

Vi ønsker at stimulere forskellige former for bevægelse som: høj puls, lav puls og sansemæssige oplevelser. Vi benytter børneyoga og har indrettet en del af vores indendørs områder til bevægelse.

I Troldehøjen har vi taget et bevidst valg om, at Ipads kun bliver benyttet, når der skal søges viden eller optages film/fotograferes. Vi forsøger at mindske stillesiddende adfærd ved ikke at lade børnene spille Ipads. Desuden mener vi, at de digitale kompetencer inden for spil er rigeligt dækket ind hjemmefra.

Vi ønsker at fremme børnenes færden mellem hjem og institution i bevægelse; og opfordrer børn og forældre til at gå eller cykle.

Tegn på læring:

- Barnet viser glæde ved at bevæge sig
- Barnet kender og kan benævne egne kropsdele
- Barnet har aldersvarende motorik

Natur, udeliv og science

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Gennem barnets erfaring med natur, udeliv og science lærer barnet om sig selv. Forskning viser at ophold i naturen har en positiv effekt på barnets trivsel og læring. Ligeledes viser det sig at tidlige erfaringer med science lægger et fundament for engagement og læring inden for naturvidenskabelige discipliner. I disse år hviler der også et stort ansvar for os som voksne at få formidlet en forståelse for bæredygtighed. Troldehøjen prioriterer udelivet højt og gennem aktiviteter og sansernes brug, har vi fokus på årstider, dyrearter, landskaber og vejfænomener. Erfaring via sanser, eksperimenteren og oplevelser blandet med viden er en del af vores dagligdag. Vi ser at barnet typisk, først fokuserer på dyrets/plantens form og opbygning, dernæst funktionalitet og bevægelser. Dernæst kommer alle "Hvorfor-spørgsmålene"...

For at understøtte det pædagogiske læringsmiljø er vi i Troldehøjen bevidste om at vi er rollemodeller. Vi skal fremstå nysgerrige, undersøgende og inddragende når vi færdes i naturen. Når vi indhenter viden, er det sammen med børnene. Her benytter vi os bla af biblioteket og internettet. Ture ud af huset går ofte til skov og strand; her kan både være tale om spontane og forløbsture. Vi stiller forskelligt materiale til rådighed forstørrelsesglas, insektglas, kikkert mm for at understøtte undersøgelseslysten hos barnet. En undersøgelse viser at særligt børn i udsatte positioner er dem, der kommer mindst i naturen (Ejby-Ernst 2013) Derfor er det særligt vigtigt, at vi arbejder med at skabe tryghed og glæde i naturen for alle børn.

Udelivet i Troldehøjen prioriteres, fordi der er mange positive gevinster som: samarbejde om fælles projekter, færre afbrydelser, færre konflikter, fordybelse af leg og mulighed for at bruge kroppen mere aktivt. Indelivet kan også tages med ud, fx samling, kreative aktiviteter og frokosten. Udelivet kan også tages ind, fx sand eller sne i vuggestuen.

Science drejer sig om naturvidenskab, teknologi og begyndende matematisk opmærksomhed. I et børneperspektiv drejer det sig om at skabe sammenhæng mellem det, man sanser og det man ved. I Troldehøjen kan science lige såvel finde sted i sandkassen, på badeværelset som på en tur. Kort sagt i alle hverdagssituationer, hvor børn og pædagogisk personale er sammen og på kvalificeret, eksperimenterende vis bliver klogere på verden omkring sig.

Tegn på læring:

- Børnene leger, eksperimenterende, undersøgende og imiterende
- Børnene kan udpege eller benævne naturfænomener
- Begejstring for ture og udeliv, tale om de ting de har oplevet eller fx indgår i deres lege

Kultur, æstetik og fællesskab

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Kultur er kunstnerisk skabende kraft der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet. Vi skaber et læringsmiljø, der formidler glæde ved æstetiske oplevelser og den skabende kraft. Det er vigtigt for os at fremelske barnets innovative kompetencer og gode fantasi. I takt med at vi fordyber os i noget kreativt, udvikler børnene en masse gode færdigheder.

Uden for institutionen kan det være at besøge biblioteket, teater, film, kirkegården, bygninger og museum. Hjemme i institutionen kan det være musik, sang, dans, film, historiefortællinger fra bog og uden, samt at fejre en højtid, der er på spil. I Troldehøjen prioriterer vi at lave mad sammen med børnene; så de får kendskab til de forskellige råvarer, de smager og bliver madmodige.

Tegn på læring:

- Barnet har kendskab til sange og historier, synger og genfortæller
- Barnet nævner og har kendskab til forskellige traditioner
- Barnet er nysgerrig og tryk ved at se teater, høre musik og se film
- Barnet viser tegn på at skabe, formgive, eksperimenterer og er undersøgende

Evalueringskultur

"Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet. Denne skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen."

For at følge det enkelte barn benytter vi "Hjernen og Hjertet" som evalueringsmateriale til at vurdere, om barnet er i trivsel og om det er aldersvarende sprogligt og kognitivt. Derudover har vi jævnlige stuemøder, hvor det enkelte barn eller børnegruppen vendes. Det er vores egne løbende fortællinger om barnet eller gruppen/miljøet, vi anvender til tilrettelæggelse og refleksioner i vores arbejde.

For at kvalificere pædagogikken og medarbejdernes kompetencer afholder vi en årlig personalelærdag, hvor der udelukkende arbejdes med pædagogik. Ved de månedlige personalemøder er der fælles refleksion, ny viden, nye veje og løbende evaluering; alt sammen for at gøre os klogere på det pædagogiske arbejde.

Vi benytter Børneintra, skriftligt eller visuelt, til at dokumentere projekter eller pædagogik.

Ofte udstilles børnenes produktioner, som dokumentation eller inspiration.

Denne pædagogiske læreplan er udført i 2020. Den er blevet revurderet igen i 2023.

Læreplanerne er vores fælles arbejdsmetode i Troldehøjen og bruges som afsæt i alt fra personalemøder, P-dage, bestyrelsesmøder, forældremøder samt samtaler med forældre.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

